

(ד) את הגמל כי מעלה גרה הוא. הוה ליה לומר כי פרסה אינו מפריס שזה עיקר טעם אל הטומאה וכן בשפן וארנבת קשה זה, ובחזיר אמר כי מפריס פרסה הוא הוה ליה לומר כי אינו מעלה גרה, ולמה התחיל בכולם בסימן טהרה שלהם. וביאור ענין זה שסימן טהרה שבכולם מוסיף טומאה על טומאתן כדרך שאמרו בעשו (בראשית רבה סה א) שנמשל לחזיר שפושט את טלפיו להראות כאילו כשר ותוכו מלא תוך ומרמה וזה מורה על כל מי שאין תוכו כברו כמדת הצבועים המראים את עצמם כשרים והמה בלי ספק גרועים מן הרשע הגמור שתוכו וברו שוין לרעה, כמו שפירש רש"י על פסוק (בראשית לז ד) ולא יכלו דברו לשלום, ועל כן הפרסת פרסה בחזיר הוא סימן טומאה לפי שבפרסה זו הוא יכול להטעות הבריות ולהראות כאילו הוא כשר וכן בהיפך זה בגמל ושפן וארנבת, ואף על פי שכל מדות אלו אינן שייכות בבהמות מכל מקום הם מולידים תכונה רעה זו בגוף האוכלם כי כל אוכלם יאשמו (על פי ירמיה ב ג) להיות מן כתות הצבועים המראים את עצמם כשרים כמו עשו וחביריו:

אמת ליעקב ויקרא פרשת שמיני פרק י פסוק ב

(ב) ותצא אש מלפני ה' ותאכל אתם וימתו לפני ה'.

הנה במיתת בני אהרן רבו הדעות: מר אמר מפני שהורו הלכה בפני רבן; ומר אמר שתויי יין היו; ומר אמר שכבר נתחייבו בסיני אלא שהמתין מפני שלא לערבב את השמחה; ומר אמר מפני שלא נשאו נשים, אמרו אחי אבינו מלך אחי אמנו נשיא שבט וכו' מי הוא הראוי לנו, ולפיכך לא קיימו פרו ורבו; ומר אמר מפני שנכנסו שלא רחוצי ידים ורגלים; ומר אמר מפני שלא נטלו עצה זה מזה; ומר אמר מפני שאמרו מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה נפרנס את הדור, ועיין במדרשים³. ולפלא היא לכאורה, אמאי גבבו חז"ל חטאים שונים ומשונים לקדושים הללו - שאמר משה רבינו עליהם "בקרובי אקדש", ומדוע לא הספיק להם מה שכתוב מפורש בתורה "בהקריבם אש זרה אשר לא צוה אותם" והוסיפו חטאים אלו שנרמזו במקרא, ומדוע הניחו פשוטו של מקרא שלכאורה מספיק הוא?

והנראה, דחז"ל הוקשה להם איך יתכן באמת שקדושים הללו עברו, כלומר שעשו שלא כדין, במקום משה ואהרן, ועל כרחך מפני שהורו הלכה בפני רבן. אבל עדיין אינו מיושב, איך מלאם לבם להורות במקום משה רבינו, וכאן תפסו השורש שממנו נסתעף האיסור הזה, וע"כ דאיזה סרך של גסות הרוח היה כאן, ואיך יתכן שקדושים כאלו יכשלו בזה, ועל כרחך שלא היתה דעתם שלמה עם הנהגת משה רבינו, ולא ח"ו ההנהגה של משה ואהרן קנאו, אלא שאמרו "אני ואתה נפרנס את הדור", כלומר, אנחנו נפרנס יותר על פי התורה. והנה שתיית יין עדיין לא נאסרה, ובאמת יום שמחה הוא להם, כי היום נתחננו בכהונה, והא ביום חינוך עושין אנו סעודת בר מצוה, ולפיכך שתו מעט, לא שכורים אלא שתויי יין, אבל היה להם לפחד לשתות יין ביום שהן צריכים לעבוד עבודה, וע"כ מפני שהגיסו דעתם באימת שכונה, ולפיכך בודאי גם בסיני אכלו ושתו בשעת ויחזו את האלקים [שמות כ"ד פ"א]. ואולי לא נשאו נשים משום פרישות - וכדמצינו בבן עזאי, אבל חז"ל אחרי שירדו לתוך תוכם מצאו בקורת בזה שגם כאן גרמה גסות [הרוח], והיינו בכל אדם נמצאת נקודה מרכזית שהיא מניעה את כל חטאי האדם, וקו א' הוא המחריד⁴ עליו כל מכשולות האדם, וכן מצינו הרבה פעמים שכן חרזו חז"ל וריכזו כל חטאי האדם תחת קו א', ודו"ק בזה, שכן מצינו כמה פעמים..

(טו) ואמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'.

ובתורת כהנים אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלבכם, ואז וירא אליכם כבוד ה'. וצריך לבאר מהו "אותו יצר הרע".

ונראה שהכוונה על אותו יצר הרע של דילוג על פרטי הדינים והציוויים מתוך רוב האהבה, בבחינת "אהבה מקלקלת את השורה" (עי' בראשית רבה פרשה נה, ח), כי אהבה בלי צמצומי היראה עלול ליפק מינה חורבא. משל למה הדבר דומה לאמא האוהבת בנה אהבה עזה, ובהמלא לבה בגודל אהבה חובקת אותו לחיקה בכל כחה עד שחונקת את התינוק, אשר המדה המיוחדת דייקא להאם - האהבה העזה לבנה - נהפכה למשחית מחמת שלא שמה רסן להרגשותיה, ושלילות הצמצום גרמה להריגת האהוב. כעין זה נמצא בענינים רוחניים, שאהבה בלי יראה תוכל לעבור על גדותיה עד כדי שיבא האדם לידי מיתה.

ובענין זה היה החטא של נדב ואביהוא, שמרוב אהבה נכנסו להקריב קטורת לפני ה' "אשר לא צוה אותם" (י, א), וכמאמרם ז"ל בתוי"כ [מכילתא דמילואים על פסוק (י, א) "ויקחו בני אהרן"] אף הם בשמחתם כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבה, ע"כ. וכל הטעמים שכתבו חז"ל (עי' ויק"ר פרשה יב ועירובין סג.) על מיתתם [שתווי יין היו, מורים הלכה בפני רבם היו, ועוד] אינם אלא בטויים לרעיון זה של פרצת הגדרים מחמת רוב האהבה והרצון להתקרב

וענין זה יהל אור לפרש נוסח התפלה "וכף את יצרנו להשתעבד לך", שלכאורה קשה הרי כבר התפללנו "ואל תשלט בנו יצר הרע וכי ודבקנו ביצר הטוב", וא"כ מה הכוונה בתפלת כפיות היצר. אלא ודאי הכוונה על היצר הטוב שצריך להשתעבד להקב"ה, שביאור ענין "יצר" הוא כח היצירה שנטבע בהאדם, והוא מתכונת

הדוחפת את האדם בלי סיפוק, וה"יצר" הלו דוחף בין בגשמיות כדכתיב (קהלת ה, ט) "אוהב כסף לא ישבע כסף" כפשוטו, ובין ברוחניות כמו שדרשו חז"ל (מכות י) אוהב מצוות לא ישבע מצוות. ולפי"ז גם היצר הטוב צריך כפיות שלא יביאנו גודל אהבתו לעבור על רצון ה' וכ"ל.

ומאיש נאמן שמעתי שבעל נפש החיים נמלך אצל רבו הגר"א קודם פתיחת ישיבת וואלאזין ליטול רשותו על רעיונו ליסד בית מדרש בצורת הישיבות של דורות הראשונים, והגר"א לא חזק אותו בתקיפות, ויצא בפחי נפש. לאחר זמן מסוים בהפגשם שנית שאלו הגר"א לתלמידו אם כבר פתח את הישיבה, ותמה ע"ז ואמר הרי רבינו לא קבל את הרעיון בסתר פנים יפות ולכן לא פתחתי

אותו. ענה לו הגר"א, כשבאת לכתחילה בהתלהבות כה גדולה הסתפקתי מהיכן יצא האש, אבל עכשיו שאני רואה שהנך תלוי בדעת רבך יודע אני בברירות שממקור קדוש יצא, ואני מברך אותך שתצליח.

ולאור זה יובן מה שתקנו לומר בנוסח התפלה "לפניו נעבוד ביראה ופחד" בליל ש"ק דוקא, כי מכיון שיש שפע אהבה ועונג בשבת, ולכן נקראים בני ישראל ביום השבת "עם מדושני עונג", על כן צריכים בקשה מיוחדת שנוכה ליראה ופחד, שלעומת גודל האהבה וקוקים אנו לגודל היראה להגבילו ולצמצמו. נמצינו למדים שיצר הטוב שאינו משועבד לצווי ה' יכול להתהפך ל"יצר הרע". ולזה אמר משה לישראל "אותו יצר הרע העבירו מלבכם" ותעשו כל הקירובים וההגשות אך ורק על פיה של ההלכה ודקדוקיה, ואז "וירא אליכם כבוד ה'".